

Sygn. akt III AUa 1661/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Żurecki (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Irena Goik
Protokolant	Sebastian Adameczyk

po rozpoznaniu w dniu 16 maja 2013 r. w Katowicach

sprawy z odwołania K. C. (K. C.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego K. C.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach z dnia 25 czerwca 2012 r. sygn. akt XI U 1991/11

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje organu rentowego w ten sposób, że zwalnia ubezpieczonego K. C.

od obowiązku zwrotu kwot emerytury pobranej za lata 2008, 2009, 2010,

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

na rzecz ubezpieczonego K. C. kwotę 4.200 zł (cztery tysiące dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

/-/SSA J. Pietrzak /-/SSA M. Żurecki /-/SSA I. Goik

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1661/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2012 roku Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił odwołanie ubezpieczonego K. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 5 lipca 2011 roku rozliczających emeryturę ubezpieczonego za lata 2008, 2009 i 2010 z uwagi na osiągnięcie przez niego przychodu przekraczającego niższą kwotę graniczną dla poszczególnych lat i zobowiązując go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony od 2005 roku pobiera emeryturę, a jednocześnie od 2006 roku był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Od tego samego roku współpracował z małżonką przy prowadzeniu przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej w kancelarii - doradztwa gospodarczego. Ubezpieczony posiada uprawnienia w zakresie BHP oraz ochrony radiologicznej, wobec czego w ramach kancelarii przeprowadzał konsultacje oraz szkolenia dla pracodawców będących jednocześnie klientami jego żony. Faktury za tę pracę wystawiane były na kancelarię i obejmowały szkolenia z zakresu obsługi BHP oraz inne usługi świadczone przez żonę ubezpieczonego. Od 2006r. odwołujący się opłacał składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony był pouczany przy decyzjach emerytalnych o przyczynach zawieszenia oraz zmniejszenia pobieranego świadczenia, jak również pouczany o tym, że za przychód osiągany z tytułu pozarolniczej działalności uważa się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne i pomimo uświadamiania sobie obowiązku informowania organu rentowego o osiąganych przychodach, informacje takie przekazywał wyłącznie odnośnie wynagrodzenia osiąganego na podstawie umowy o pracę, traktując dochód wypracowany przez niego w zakresie szkoleń BHP jako dochód jego żony z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

W związku z tym Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony jako osoba współpracująca w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS podlega dyspozycji art. 104 powołanej ustawy, bowiem zgodnie z treścią art. 18 ust. 8 ustawy emerytalnej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, w związku z art. 138 ust. 5 powołanej ustawy i z uwagi na powyżej przytoczone regulacje prawne już od wskazanego roku spoczywał na nim obowiązek powiadamiania organu rentowego o osiąganym przez niego z tego tytułu przychodzie, albowiem z tytułu współpracy współkorzystał z osiąganymi, wspólnie wypracowanymi z żoną dochodami.

Natomiast pomimo stosownych pouczeń zamieszczanych na decyzjach dotyczących jego emerytury ubezpieczony nie dopełnił powyższego obowiązku, nie zadeklarował kwoty stanowiącej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Dlatego też Sąd stwierdził, że organ rentowy zasadnie przyjął w oparciu o art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych najniższą możliwą podstawę, stanowiącą kwotę wynoszącą 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, a w oparciu o art. 138 ust. 5 ustawy emerytalnej, rozliczenie emerytury ograniczył do 3 lat kalendarzowych poprzedzających rok wydania przedmiotowych decyzji.

Apelację od wyroku wniósł pełnomocnik ubezpieczonego.

Zaskarżając w całości wyrok Sądu Okręgowego zarzucił temu wyrokowi:

- naruszenie prawa materialnego, tj. przepisów art. 138 ust. 5 w związku z art. 104

ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, polegające na uznaniu, że przepisy te mają zastosowanie w stanie faktycznym sprawy, to jest, że ich dyspozycją są objęte również osoby współpracujące z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą,

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 18 ust. 8 w związku z art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych polegające na uznaniu, że przepisy te mają bezpośrednie zastosowanie w sprawach dotyczących zawieszania i zmniejszania prawa do emerytury lub renty, pomimo, że ta kategoria spraw nie mieści się w katalogu zawartym w art. 2 ust. 1 tej ustawy.

W oparciu o podniesione zarzuty apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania i zmianę zaskarżonych decyzji względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzających go decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu oraz o zasądzenie na rzecz odwołującego się kosztów zastępstwa procesowego przed Sądami obu instancji.

Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację aczkolwiek z innych przyczyn niż w niej podnoszone.

Sąd nie podzielił stanowiska apelującego, które zmierzało do wykazania, że pobrane przez ubezpieczonego świadczenia nie były świadczeniami nienależnymi z uwagi na to, że ubezpieczony osiągał wprawdzie przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, jednak nie z tej o której mowa w art.104 ust.2 ustawy o emeryturach i rentach który stanowi, że za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, mającą wpływ na zmniejszenie lub zawieszenie prawa do emerytury lub renty, uważa się m. innymi prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej bez dodatkowego wskazania na działalność polegającą na współpracy z osobami prowadzącymi taką pozarolniczą działalność.

Apelujący wskazywał również na treść przepisu art.104 ust.1a ustawy o emeryturach i rentach który stanowi, że za przychód wpływający na zawieszenie lub zmniejszenie prawa do emerytury lub renty przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne wskazując, że ta regulacja dotyczy emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą z pominięciem emerytów i rencistów będących osobami współpracującymi z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą.

Sąd Apelacyjny dostrzegając podnoszone wątpliwości wynikające z braku precyzji w sformułowaniu treści wskazanych przepisów ustawy uznał, że ustawa o emeryturach i rentach nie wyłącza emerytów i rencistów będących osobami współpracującymi z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą z kręgu podmiotów objętych obowiązkiem rozliczania swoich przychodów osiągniętych w ramach współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej.

Przepis art.104 ust.1 ustawy stanowiąc, że prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego oraz z tytułu służby zakreśla tym samym bardzo szeroki zakres przedmiotowy stosowania przepisów o zawieszaniu i zmniejszaniu świadczeń.

Należy zauważyć, że przepis art.104 ust.2 określający rodzaje działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego obejmuje wszelkie rodzaje i przejawy takiej działalności: zatrudnienie, służbę, inną pracę zarobkową oraz prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Samo pojęcie działalności gospodarczej także powinno być rozumiane szeroko w ujęciu art.2 ustawy z dnia 2.07.2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa, też działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły), do której odsyła treść przepisu art.8 ust.6 pkt 1 ustawy z dnia 13.10.1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

W związku z tym należy uznać, że zamiarem ustawodawcy w art.104 ust.1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach było objęcie rygiorem rozliczania świadczeń emerytów i rencistów osiągających przychody z działalności gospodarczej polegającej również na współpracy przy jej prowadzeniu.

W konsekwencji powyższego stwierdzenia należało też przyjąć, że dla celów rozliczania świadczeń emerytów i rencistów, będących osobami współpracującymi z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą, za przychód wpływający na zmniejszenie wysokości świadczeń lub ich zawieszenie przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych zgodnie z regułą zawartą w art.104 ust.1a ustawy o emeryturach i rentach pomimo, że przepis ten posługuje się pojęciem „emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą” bez uściślenia, że chodzi również o emerytów i rencistów współpracujących z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność.

Za takim stanowiskiem przemawia treść art.18 ust.8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który dotyczy ubezpieczonych, o których mowa w art.6 ust.1 pkt 5 tej ustawy, tj. zarówno osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą jak i osób z nimi współpracujących.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw dla zaaprobowania poglądu apelującego, że jego świadczenia nie były świadczeniami nienależnymi. Sąd Apelacyjny uznał natomiast, że w okolicznościach sprawy, przy uwzględnieniu omówionych wątpliwości interpretacyjnych, świadczenia te nie były świadczeniami nienależnie pobranymi w rozumieniu art.138 ust.2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, w myśl którego warunkiem koniecznym dla uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do ich pobierania.

Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie sądowym zapatrywaniem na kwestię skuteczności pouczeń pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia, może polegać na przytoczeniu treści przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby świadczeniobiorca mógł je odnieść do własnej konkretnej sytuacji.

Prawidłowe pouczenie powinno być zatem jasne, czytelne i zrozumiałe doprecyzowujące treść przepisów tak by świadczeniobiorca mógł bez wątpliwości odnieść je do własnej sytuacji prawnej.

Konfrontując przedstawiony standard pouczenia z treścią udzielonych ubezpieczonemu informacji na odwrocie decyzji emerytalnych w szczególności w pkt VI i VIII Sąd Apelacyjny uznał, że treść tych pouczeń nie pozwalała ubezpieczonemu na jednoznaczne ich odniesienie do swej sytuacji osoby współpracującej z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, skoro w pouczeniach tych nie doprecyzowane zostało, że przez prowadzenie działalności gospodarczej należy rozumieć też współpracę przy takiej działalności a pojęcie emerytów i rencistów prowadzących działalność obejmuje również osoby współpracujące, zobowiązane tak samo jak prowadzący działalność gospodarczą deklarować przychody na poziomie co najmniej 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale.

Zważywszy na wskazany mankament pouczeń kierowanych do ubezpieczonego (oraz do wszystkich osób ubezpieczonych znajdujących się w tej samej sytuacji prawnej) Sąd Apelacyjny uznał, że tak ogólnie standardowo sformułowane pouczenia nie były na tyle jasne, zrozumiałe i precyzyjne by powodować u ubezpieczonego świadomość, że wypłacone świadczenia podlegały rozliczeniu a nadto rozliczeniu z uwzględnieniem ustawowo określonego (a nie faktycznego) poziomu przychodu.

Wobec powyższego Sąd orzekł jak w pkt 1 wyroku na mocy art.386 § 1 k.p.c. a mając na uwadze wysokość łącznej kwoty emerytury, którą nakazano zwrócić ubezpieczonemu, tj. 16.556,26 zł, Sąd orzekł w pkt 2 wyroku o zwrocie kosztów zastępstwa procesowego

za obie instancje na podstawie § 6 pkt 5 i § 13 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie.

/-/SSA J. Pietrzak /-/SSA M. Żurecki /-/SSA I. Goik

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM